

ความเห็นส่วนตัว
ของ นายนครินทร์ เมฆไตรรัตน์ ประธานศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๑๑ - ๑๒/๒๕๖๘

เรื่องพิจารณาที่ ๓๗/๒๕๖๗

เรื่องพิจารณาที่ ๑/๒๕๖๘

วันที่ ๑ เดือน กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๖๘

ระหว่าง { ศาลอาญา

ผู้ร้อง

ผู้ถูกร้อง

ประเด็นวินิจฉัย

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๗๒ ทวิ/๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ และมาตรา ๒๙ วรรคสอง หรือไม่

ความเห็น

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ และมาตรา ๒๙ เป็นบทบัญญัติในหมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย โดยมาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “การตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่รัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติเงื่อนไขไว้ กฎหมายดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลมิได้ รวมทั้งต้องระบุเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ด้วย” และวรรคสอง บัญญัติว่า “กฎหมายตามวรรคหนึ่งต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป ไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง” และมาตรา ๒๙ วรรคสอง บัญญัติว่า “ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้”

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๗๒ ทวิ/๑ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ภายหลังที่ศาลได้ดำเนินการตามมาตรา ๑๗๒ วรรคสอง แล้ว เมื่อศาลเห็นว่าจำเลยหลบหนีหรือไม่มา

ฟังการพิจารณาและสืบพยานโดยไม่มีเหตุอันสมควร ให้ศาลออกหมายจับจำเลย หากไม่ได้ตัวจำเลยมา ภายในสามเดือนนับแต่วันออกหมายจับ เมื่อศาลเห็นเป็นการสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ที่จะให้การพิจารณาเป็นไปโดยไม่ชักช้า และจำเลยมีหนายความ ให้ศาลมีอำนาจพิจารณาและสืบพยาน ลับหลังจำเลยได้ และเมื่อศาลพิจารณาคดีเสร็จแล้ว ให้ศาลมีคำพิพากษาในคดีนั้นต่อไป” และวรรคสอง บัญญัติว่า “การพิจารณาและสืบพยานตามวรรคหนึ่งต้องมีใช้คดีที่มีอัตราโทษประหารชีวิต หรือคดีที่ จำเลยมีอายุไม่เกินสิบแปดปีในวันที่ถูกฟ้องต่อศาล”

มีประเด็นที่ต้องพิจารณาตามข้อโต้แย้งของจำเลยทั้งสองคดีดังกล่าวที่ว่า ประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญามีเจตนารมณ์ในการคุ้มครองสิทธิของจำเลยซึ่งเป็นผู้ได้รับผลร้ายจากคำพิพากษา เพื่อให้จำเลยสามารถต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่และใช้สิทธิในการถามค้านพยานของคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งให้การ เป็นปฏิปักษ์แก่ตน โดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๗๒ บัญญัติให้การพิจารณา และสืบพยานในศาลให้ทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย เว้นแต่บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น การที่ประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๗๒ ทวิ/๑ กำหนดให้ศาลมีอำนาจพิจารณาและสืบพยาน ลับหลังจำเลยเป็นการจำกัดสิทธิของจำเลยในการต่อสู้และคัดค้านพยานหลักฐานต่าง ๆ ได้อย่างเต็มที่ เป็นบทบัญญัติที่ไม่เป็นไปตามหลักความได้สัดส่วน เนื่องจากมาตรการที่กำหนดให้ศาลใช้ดุลพินิจเลือก พิจารณาคดีอาญาลับหลังจำเลยดังกล่าว เป็นมาตรการที่อำนวยความสะดวกที่จะได้รับการเยียวยา อย่างรวดเร็วและเป็นธรรมเฉพาะแก่ผู้เสียหายเท่านั้น แต่ไม่อาจบรรลุวัตถุประสงค์ในการอำนวย ความยุติธรรมแก่จำเลยได้ จำเลยไม่มีโอกาสมีส่วนร่วมในการพิจารณาและสืบพยาน และเป็นบทบัญญัติ ที่กระทบต่อสิทธิหรือเสรีภาพของจำเลยเกินสมควรแก่เหตุ เนื่องจากมีมาตรการที่จำกัดสิทธิหรือเสรีภาพ ของจำเลยน้อยกว่า เช่น การเลื่อนนัดการพิจารณาคดีหรือการจำหน่ายคดีชั่วคราว ซึ่งรัฐอาจเลือกใช้ มาตรการดังกล่าวได้ แต่รัฐกลับเลือกใช้มาตรการพิจารณาคดีอาญาลับหลังจำเลย นอกจากนี้ การพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยยังเป็นการปฏิบัติต่อจำเลยเสมือนหนึ่งว่าจำเลยเป็นผู้กระทำ ความผิด เป็นบทบัญญัติที่ไม่เป็นไปตามหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ ดังนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๗๒ ทวิ/๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ และมาตรา ๒๙

พิจารณาแล้วเห็นว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๗๒ ทวิ/๑ ถูกแก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๓๓) พ.ศ. ๒๕๖๒ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เนื่องจากบทบัญญัติของ กฎหมายเกี่ยวกับการไต่สวนมูลฟ้องในปัจจุบันยังไม่เอื้อต่อการคุ้มครองสิทธิของจำเลย จำเลยอาจไม่มี

ทนายความคอยช่วยเหลือและไม่สามารถแปลงให้ศาลทราบถึงข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายอันสำคัญที่ศาลควรสั่งว่าคดีไม่มีมูล และในชั้นพิจารณาคดีหากจำเลยไม่มาศาล ศาลไม่สามารถสืบพยานต่อไปได้จนกว่าจะได้ตัวจำเลยมาหรือกรณีที่ไม่มีผู้แทนอื่นของนิติบุคคลมาดำเนินการแทนนิติบุคคลนั้นได้ ซึ่งทำให้เกิดความล่าช้าและส่งผลกระทบต่อหลักการอำนวยความยุติธรรมที่รวดเร็วและเป็นธรรม ตลอดจนส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นและความศรัทธาที่มีต่อระบบศาลยุติธรรม ทั้งนี้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๗๒ วรรคหนึ่ง ได้กำหนดให้การพิจารณาและสืบพยานในศาล ให้ทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย เว้นแต่บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น และวรรคสอง ได้กำหนดให้เมื่อโจทก์หรือทนายโจทก์และจำเลยมาอยู่ต่อหน้าศาลแล้ว และศาลเชื่อว่าเป็นจำเลยจริง ให้อ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟังและถามว่าได้กระทำความผิดจริงหรือไม่ จะให้การต่อสู้อย่างไรบ้าง คำให้การของจำเลยให้จดไว้ ถ้าจำเลยไม่ยอมให้การ ก็ให้ศาลจดยางานไว้และดำเนินการพิจารณาต่อไป อันเป็นการกำหนดหลักการคุ้มครองสิทธิในการต่อสู้คดีอาญาของจำเลย กล่าวคือ จำเลยมีสิทธิที่จะได้รับรู้คำฟ้อง การพิจารณา และการสืบพยานในศาล เพื่อที่จำเลยจะได้ให้การต่อสู้และนำสืบพยานหลักฐานหักล้างหรือโต้แย้งพยานหลักฐานของโจทก์ซึ่งนำมาสู่การพิจารณาและพิพากษาลงโทษทางอาญาแก่จำเลยได้อย่างเต็มที่ อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่จำเลยหลบหนีหรือไม่มาฟังการพิจารณาและสืบพยานโดยไม่มีเหตุอันสมควร ภายใต้หลักการดังกล่าวการกระทำของจำเลยย่อมส่งผลทำให้ศาลไม่อาจดำเนินการสอบสวนพิจารณาต่อไปได้ เนื่องจากการพิจารณาและสืบพยานในศาลต้องทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย ก่อให้เกิดปัญหาความล่าช้าในการพิจารณาและพิพากษาคดี อันส่งผลกระทบต่อหลักการอำนวยความยุติธรรมที่รวดเร็วและเป็นธรรม อีกทั้งส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นและความศรัทธาของประชาชนที่มีต่อระบบศาลยุติธรรมอย่างมีนัยสำคัญ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๗๒ ทวิ/๑ วรรคหนึ่ง จึงต้องกำหนดให้ภายหลังที่ศาลได้ดำเนินการตามมาตรา ๑๗๒ วรรคสอง แล้ว เมื่อศาลเห็นว่าจำเลยหลบหนีหรือไม่มาฟังการพิจารณาและสืบพยานโดยไม่มีเหตุอันสมควร ให้ศาลออกหมายจับจำเลย หากไม่ได้ตัวจำเลยมาภายในสามเดือนนับแต่วันออกหมายจับ เมื่อศาลเห็นเป็นการสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมที่จะให้การพิจารณาเป็นไปโดยไม่ชักช้า และจำเลยมีทนายความ ให้ศาลมีอำนาจพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยได้ และเมื่อศาลพิจารณาคดีเสร็จแล้ว ให้ศาลมีคำพิพากษาในคดีนั้นต่อไป และวรรคสอง กำหนดให้การพิจารณาและสืบพยานตามวรรคหนึ่งต้องมีใจคดีที่มีอัตราโทษประหารชีวิตหรือคดีที่จำเลยมีอายุไม่เกินสิบแปดปีในวันที่ถูกฟ้องต่อศาล อันเป็นการแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยบัญญัติให้อำนาจแก่ศาลในการใช้ดุลพินิจในการพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลย

เมื่อประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๗๒ ทวิ/๑ ได้กำหนดหลักเกณฑ์และขอบเขตในการใช้ดุลพินิจของศาลในการพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลย ในกรณีที่จำเลยหลบหนีหรือไม่มาฟังการพิจารณาและสืบพยานโดยไม่มีเหตุอันสมควรเอาไว้อย่างชัดแจ้ง กล่าวคือ ต้องเป็นกรณีที่จำเลยหลบหนีหรือไม่มาฟังการพิจารณาและสืบพยาน ภายหลังจากที่ศาลได้อ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟัง และได้ถามจำเลยว่าได้กระทำความผิดจริงหรือไม่ จะให้การต่อสู้อย่างไรบ้าง เท่านั้น อีกทั้งต้องเป็นการหลบหนีหรือการไม่มาฟังการพิจารณาและสืบพยานของจำเลยในกรณีดังกล่าวต้องไม่มีเหตุอันสมควร แต่ทั้งนี้ ศาลจะใช้ดุลพินิจในการพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยในทันทีที่ไม่ได้เนื่องจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวได้กำหนดให้ศาลจำต้องออกหมายจับจำเลยเสียก่อน โดยต้องไม่ได้ตัวจำเลยมาภายในสามเดือนนับแต่วันที่ออกหมายจับ ศาลจึงจะมีอำนาจในการใช้ดุลพินิจพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลย และการพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยนั้นต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมที่จะให้การพิจารณาและพิพากษาคดีเป็นไปโดยไม่ชักช้า ประกอบกับจำเลยต้องมีทนายความ นอกจากนี้ ถ้าหากจำเลยหลบหนีหรือไม่มาฟังการพิจารณาและสืบพยานโดยไม่มีเหตุอันสมควร ในคดีอาญาที่มีอัตราโทษประหารชีวิตหรือคดีที่จำเลยมีอายุไม่เกินสิบแปดปีในวันที่ถูกฟ้องต่อศาล ศาลย่อมไม่อาจใช้ดุลพินิจในการพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยได้ เนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๗๒ ทวิ/๑ วรรคสอง กำหนดให้ศาลไม่มีอำนาจในการใช้ดุลพินิจในกรณีดังกล่าว จึงเป็นกรณีที่บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวไม่ได้มีลักษณะเป็นการกำหนดให้ศาลมีอำนาจในการใช้ดุลพินิจในการพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยตามอำเภอใจแต่อย่างใด อีกทั้งเมื่อพิจารณาระหว่างประโยชน์สาธารณะที่จะได้รับการอำนวยความสะดวกที่รวดเร็วและเป็นธรรมอันจะสร้างความเชื่อมั่นและความศรัทธาให้แก่ระบบศาลยุติธรรม กับสิทธิหรือเสรีภาพของจำเลยในการต่อสู้และคัดค้านพยานหลักฐานที่จะต้องสูญเสียไปอันเนื่องมาจากจำเลยหลบหนีหรือไม่มาฟังการสืบพยานโดยไม่มีเหตุอันสมควรในคดีที่ไม่ได้มีอัตราโทษประหารชีวิตหรือคดีที่จำเลยมีอายุเกินสิบแปดปีในวันที่ถูกฟ้องต่อศาล จะเห็นได้ว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวเป็นไปตามหลักความจำเป็น หลักความได้สัดส่วนและพอเหมาะพอควรแก่กรณี นอกจากนี้ บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวเพียงแต่กำหนดให้อำนาจศาลในการใช้ดุลพินิจในการพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยเพียงเท่านั้น ไม่ได้กำหนดให้ศาลมีอำนาจในการพิจารณาและพิพากษาว่าจำเลยในกรณีดังกล่าวมีความผิดและลงโทษจำเลยได้ในทันทีโดยไม่จำเป็นต้องรับฟังพยานหลักฐานของโจทก์แต่อย่างใด ทั้งนี้ การรับฟังพยานหลักฐานย่อมต้องเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๒๗ วรรคหนึ่ง ที่กำหนดให้ศาลใช้ดุลพินิจวินิจฉัยชี้แจงน้ำหนักพยานหลักฐานทั้งปวง อย่าพิพากษาลงโทษจนกว่าจะแน่ใจว่ามีการกระทำผิดจริงและจำเลยเป็นผู้กระทำ

ความผิดนั้น และวรรคสอง ที่กำหนดให้เมื่อมีความสงสัยตามสมควรว่าจำเลยได้กระทำความผิดหรือไม่ ให้ยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้จำเลย และภายหลังจากที่รับฟังพยานหลักฐานของโจทก์ ถ้าหากศาลเห็นว่าจำเลยไม่ได้กระทำความผิด หรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด หรือการกระทำของจำเลยไม่ต้องรับโทษทางอาญา ศาลก็ย่อมมีอำนาจที่จะพิพากษายกฟ้องโจทก์ได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๘๕ วรรคหนึ่ง ที่กำหนดให้ถ้าศาลเห็นว่าจำเลยมิได้กระทำความผิดก็ดี การกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิดก็ดี คดีขาดอายุความแล้วก็ดี มีเหตุตามกฎหมายที่จำเลยไม่ควรต้องรับโทษก็ดี ให้ศาลยกฟ้องโจทก์ปล่อยจำเลยไป แต่ศาลจะสั่งชังจำเลยไว้หรือปล่อยชั่วคราวระหว่างคดียังไม่ถึงที่สุดก็ได้ อันเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่จำเลยอย่างรวดเร็วและเป็นธรรมไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าผู้เสียหาย บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวจึงไม่ได้มีลักษณะเป็นมาตรการที่อำนวยความสะดวกเพื่อให้ได้รับการเยียวยาอย่างรวดเร็วและเป็นธรรมเฉพาะแก่ผู้เสียหายเท่านั้น เนื่องจากความสามารถที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ในการอำนวยความสะดวกให้แก่จำเลยได้ โดยไม่ได้มีลักษณะเป็นการปฏิบัติต่อจำเลยเสมือนหนึ่งว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดอาญาแต่อย่างใด อันเป็นไปตามหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาเป็นผู้บริสุทธิ์ ดังนั้น บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวจึงไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม เป็นไปตามหลักความได้สัดส่วน และพอเหมาะพอควรแก่กรณี อีกทั้งไม่ได้มีลักษณะเป็นการเพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และไม่กระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคล มีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป ไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง และเป็นไปตามหลักการที่ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาไม่มีความผิด ไม่ได้มีลักษณะเป็นการปฏิบัติต่อบุคคลเสมือนเป็นผู้กระทำความผิด ก่อนที่จะมีคำพิพากษา อันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลนั้นได้กระทำความผิดแต่อย่างใด ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๗๒ ทวิ/๑ จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ และมาตรา ๒๙ วรรคสอง

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงเห็นว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๗๒ ทวิ/๑ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ และมาตรา ๒๙ วรรคสอง

(นายนครินทร์ เมฆไตรรัตน์)

ประธานศาลรัฐธรรมนูญ